

บทบาทครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง*

Roles of Religious Teachers Islamic Private School in Community Development in Southernmost Provinces of Thailand

อับดุลรอหมะ สามะอาลี**

ดร.อมลวรรณ วีระธรรมโม***

ดร.จิตาภา สุวรรณฤกษ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบระดับบทบาทครูสอนศาสนาในการพัฒนาชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูสอนศาสนา ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา จำนวน 342 คน ผลการศึกษาวีจัย พบว่า (1) ครูสอนศาสนา มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ครูสอนศาสนา มีบทบาทที่เป็นจริงภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (3) ปัญหาอุปสรรค คือ คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษา ครูที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชนทำให้ขาดโอกาสต่องานพัฒนา การที่ถูกระบุว่าครูเป็นแนวร่วม ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ขาดทุนสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน บางชุมชนถูกแบ่งสายงานออกจากกัน ข้อเสนอแนะคือ ควรกำหนดบทบาทครูสอนศาสนาให้ชัดเจน ควรเปิดโอกาสให้ครูได้รับตำแหน่งทางการในชุมชน ควรกำหนดบทบาทครูสอนศาสนาให้ชัดเจน ควรเปิดโอกาสให้ครูได้รับตำแหน่งทางการในชุมชน ควรบรรจุครูสอนศาสนาให้เป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างทั่วถึงรัฐควรยอมรับการศึกษาประจำมัสยิด ควรเพิ่มหลักสูตรสาขาอาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควรมีการประสานงานระหว่างองค์กร ในท้องถิ่นกับครูสอนศาสนา ควรสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน รัฐควรสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนอย่างทั่วถึง รัฐควรจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือในชุมชนทุกชุมชน รัฐควรยอมรับวัฒนธรรมของภาคใต้ตอนล่าง การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงหลักการของศาสนาอย่างถูกต้อง

*วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์

**นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

***ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

****กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

Abstract

The main objective of this research to explore the premise and attempts which concerning the role of religious teachers in Islamic Private School in Southernmost Provinces of Thailand in developing their communities. In this research, the actual role and expected role of Islamic teachers according to acknowledgements of local leaders and Islamic leaders are compared in order to study problems, obstacles, and suggestions. At least three groups of sampling were involved in the study. A total of 342 from a certain individual, The result of the study obviously exposes that (1) Almost the religious teachers in Islamic Private School had fairly played a vital role in developing their communities. (2) The overall comparison result looking from the genuine role and the estimated role of the teacher according to the observation of the community and religious leader has show the differences through statistical inference indicated that 0.001 in which the former revealed fairly and the later one was extremely respectively. (3) The problems, obstacles, and suggestions. It is suggested that the role of the religious teachers are important in determining the achievement and quality of communities and teacher side that might interrupted the process of development. The domain were intrinsic, altruistic, self-actualization and extrinsic. Additionally, the lack of understanding and clear-vision, the encouragement from government agents and insufficient financial support, all these must have been taken into account. More than that, some religious teacher where assumed involving with unrest-group and labeled as separatist group. No less than that, the communities unable to participate in some certain activities provided due to illegally and impermissibly from the sight of true Islamic teaching.

คำสำคัญ

บทบาท, ครูสอนศาสนา, พัฒนาชุมชน, จังหวัดชายแดนภาคใต้. Roles, Religious Teachers, Community Development, Southern Provinces

คำนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของชาติและปัจจัยที่สำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพเป็นอันดับแรก และเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลซึ่งบุคคลเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในชุมชน

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้คนมีการพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคม สร้างพลังครอบครัว พัฒนาชุมชน และสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างสรรค์พัฒนาประเทศต่อไป การศึกษามุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งปัญญา จิตใจ และสังคม ทั้งในระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาเชิงสังคม พัฒนาคนให้มีวินัย

ในตนเอง รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ สังคม เศรษฐกิจและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทนมากกว่าการหวังผลสำเร็จด้วยวิธีลัดที่ขาดคุณภาพ ให้คนยึดมั่นในคุณธรรม และจริยธรรม ตามแนวศาสนาที่แต่ละคนนับถือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 24-25)

การวิจัยครั้งนี้มีที่มาจากปัญหาการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง การศึกษาและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง จากประวัติศาสตร์การปกครองของไทย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนนโยบายการบริหารตลอดมา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (2547:41-42) ได้กล่าวไว้ในบทสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์สากล ความเป็นไป ในอุษาคเนย์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในวารสารฟ้าเดียวกัน 2 (3) ปี 2547 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาขาดการยอมรับด้านชาติพันธุ์มลายูของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า กรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาส่วนหนึ่งคือ รัฐบาลไทยและผู้นำไทยมองดูพวกที่ยะลาและที่อื่น ๆ ว่า นี่เป็นคนไทยชนิดหนึ่งซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม เขาไม่ได้บอกว่าเป็นราษฎรไทยที่เป็นมลายูที่นี้เลย ทำให้คนที่มองดูจากภายนอกงมงายมากเลยว่ามีอิสลามที่กรุงเทพฯ มีอิสลามที่เชียงใหม่ มีอิสลามที่ขอนแก่น มีอิสลามทั่วประเทศ ถ้าอันนี้เป็นปัญหาของอิสลาม ทำไมถึงเกิดเรื่องขึ้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น อธิบายไม่ได้ เมื่อรัฐบาลไม่ยอมรับความเป็นมลายู ไม่ยอมรับภาษามลายู คนที่นั่นจึงต้องใช้อาวุธอิสลาม ในทำนองเดียวกัน ชาลวียุทธ์ เกษตรศิริ ได้เขียนในบทความเรื่อง “ความรุนแรงในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์บาดแผล จังหวัดชายแดนภาคใต้” (ปัตตานี ทุเคย์ 22 มกราคม 2550) ว่า การปกครองของรัฐบาลกลางจากกรุงเทพฯ ที่ขาดความเข้าใจต่อประชาชน วัฒนธรรมประเพณี ชนชาติ ภาษาและศาสนาของปัตตานี และจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งยังไม่ได้พิถีพิถันคัดสรรข้าราชการที่ดีพอ (ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน) ที่มีความรู้ความสามารถส่งไปประจำ ทำให้ปัญหาที่มีอยู่แล้ว กลับมีมากขึ้น ๆ ทำให้ปัญหาเก่าที่เป็น “บาดแผลทางประวัติศาสตร์” ตกค้างอยู่ ถูกหยิบยกกลับมาเป็นปัญหาใหม่ มีทั้งปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการทอดทิ้งดินแดนเหล่านี้มาเป็นเวลานาน ขาดการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างแท้จริง กลายเป็นปัญหาหมักหมมมากมาย การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงต้องมองด้วย “สายตาใหม่” และ “วิธีการใหม่” หากเรา仍将เชื่อว่า “ประวัติศาสตร์คือบทเรียน” ก็ต้องนำอดีตกลับมาปรับใช้ปัจจุบัน ที่สำคัญคือต้องไม่ตื่นตระหนกและหวาดกลัวกับ “ปีศาจแห่งการแบ่งแยกดินแดน” (ที่เราสร้างกันขึ้นมาเอง) จนเกินไป เรื่องของ “ประชาชนมีส่วนร่วม” เรื่องของ “เขตปกครองพิเศษ” ในบริบทของโลกปัจจุบัน ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอย่างที่เคียดเคืองกัน ในสมัยสงครามเย็นและการปลุกผีคอมมิวนิสต์ (ของพิบูล ฝัน เผ่า สฤษดิ์ อนุอม) เขตปกครองตนเองของชนชาติ “ไต-ไท” ในสิบสองปันนาของจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งถูกปลุกผีในสมัยนั้น กลายเป็นอะไรในปัจจุบันก็เห็น ๆ กันอยู่ทั้งนี้ยังไม่ต้องเอ่ยอ้างถึง กทม. หรือพหุชาติใด ๆ ตัว หรือให้ไกลตัวออกไปอย่าง “ฮ่องกง” บราซิล สหรัฐอเมริกา ฯลฯ ความละมุนละม่อม และการยอมรับในความแตกต่าง” 1) เชื้อชาติ 2) ภาษา และ 3) ศาสนา ทั้งหมดควรต้องนำมาศึกษาและพิจารณาอย่างจริงจัง ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ยุ่งยาก และซับซ้อน แต่ก็ต้องทำถ้าเราต้องการจะหลีกเลี่ยง “โศกนาฏกรรม” ของชาติบ้านเมือง และยิ่งไปกว่านั้น คือของ “มนุษยชาติ” ที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใด

จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและ เป็นกลุ่มชนที่มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวัน ยึดมั่นในหลักการสอนของศาสนาอิสลาม การศึกษาศาสนาเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจและ การยึดมั่นในหลักการสอนดังกล่าว และถือเป็นหน้าที่ของพ่อ แม่ ผู้ปกครองทุกคนที่จะต้องส่งเสริมการสนับสนุนให้บุตรหลานมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้ทางด้านศาสนาตามความสามารถของแต่ละคน สถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาแก่มุสลิม คือ ปอเนาะ หรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (อิมรอน มะลูถิม. 2538 : 36)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเดิมมีชื่อเรียกว่า ปอเนาะ และบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประกอบด้วย โต๊ะครู ครูสอนศาสนาและครูสอนวิชาสามัญ ครูสอนศาสนาซึ่งเรียกว่า อูสตาซ สำหรับครูสอนวิชาสามัญในแต่ละโรงเรียนนั้นประกอบด้วย ครูที่เป็นข้าราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการทางราชการส่งตัวมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยได้รับเงินเดือนจากราชการ(ตายูดิน อูสมาน และคณะ. 2545 : 2)

ความพยายามที่จะสอน ที่จะเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น เกิดขึ้นจากความศรัทธาในอิสลามเป็นสำคัญ โต๊ะครูและครูสอนศาสนาเป็นผู้นำของชุมชน มีบทบาทหลายด้าน คือในด้านศาสนา สังคม และการเมือง นอกจากจะเป็นที่เคารพนับถือของนักเรียนแล้ว โต๊ะครูและครูสอนศาสนาก็ยังเป็นที่เคารพของพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้คนทั่วไปในชุมชนนั้นด้วย โต๊ะครูและครูสอนศาสนาจึงมีสถานภาพสูงสุดในชุมชน (อารง สุทรศาสตร์.2524 : 17)

เมื่อกล่าวถึงครูสอนศาสนาจะเห็นได้ว่าครูสอนศาสนาก็แตกต่างกับครูทั่วไปตามนัยและความหมายของความเป็นครูทุกประการ เพียงแต่ครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างได้เน้นหนักทางด้านเรื่องของศาสนาเป็นหลัก เพราะชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม และมีความเคร่งครัดในวิถีปฏิบัติทางศาสนาในชีวิตประจำวัน ปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันมีบทบาท สำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างเป็นอย่างมาก ดังนั้น การอาศัยความร่วมมือของโรงเรียน และครูสอนศาสนาเพื่อพัฒนาการศึกษา ด้านความมั่นคงของชาติ และด้านสังคมจิตวิทยาจึงเป็นการสมควรยิ่ง

สภาพปัญหาด้านสังคมและความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง เห็นได้อย่างชัดเจนว่าอันสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ได้สะสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาบาดแผลทางประวัติศาสตร์ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และปัญหาความแตกต่างด้าน ภาษา เชื้อชาติ ศาสนา ที่สำคัญคือ ปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐ และความไม่เท่าเทียมในสังคมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างหากเทียบกับประชาชนในภาคอื่นๆ ในประเทศไทย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากรัฐในทุกยุคทุกสมัย ทำให้ปัญหาที่มีอยู่ใน อดีตถูกหยิบยกมาเป็นปัญหาใหม่ และยิ่งทวีความรุนแรงจนกลายเป็นประเด็นการแบ่งแยกดินแดนในที่สุด และปัญหาทุกสิ่งทุกอย่างสามารถที่จะแก้ไขได้ ถ้ารัฐบาลมีความจริงใจในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะ การยึดประชาชนในชุมชนเป็นหลักในการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพราะปัญหาทุกปัญหานั้น ไม่มีใครที่รู้ลึกเท่ากับผู้ที่ประสบกับปัญหาคด้วยตนเอง และผู้ที่อยู่ในชุมชนด้วยกัน

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงบทบาทครูสอนศาสนา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างว่า ครูสอนศาสนามีบทบาทอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง และกระตุ้นให้ครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 342 คน ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามประมาณค่า ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทครูสอนศาสนา ซึ่งประกอบด้วย บทบาทด้านการศึกษา บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านเศรษฐกิจ บทบาทด้านการเมือง บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทด้านการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

1. ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูสอนศาสนาในการพัฒนาชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาพบว่า ครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างมีดังนี้

3.1 ปัญหาอุปสรรค กล่าวคือ คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดทุนทรัพย์ ครูที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชนทำให้ขาดโอกาสต้องงานพัฒนา การที่ถูกระบุว่าครูสอนศาสนาเป็นแนวร่วมในการก่อความไม่สงบ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ขาดทุนสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดโอกาสที่จะเสนอความคิดเห็นต่อชุมชน ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ประสานงานประชาชนคิดเห็นสูง บางชุมชนถูกแบ่งสายงานออกจากกัน กิจกรรมบางอย่างผิดกับหลักการศาสนาอิสลามจึงไม่สามารถเข้าร่วมได้

3.2 ข้อเสนอแนะของครูสอนศาสนา กล่าวคือ ควรกำหนดบทบาทครูสอนศาสนาให้ชัดเจน ควรเปิดโอกาสให้ครูได้รับตำแหน่งทางการในชุมชน รัฐควรบรรจุครูสอนศาสนาให้เป็นข้าราชการ หรือพนักงานของรัฐ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาและสนองนโยบายของรัฐได้ง่ายขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาในพื้นที่อย่างทั่วถึง การศึกษาประจำสัปดาห์ควรได้รับการยอมรับจากภาครัฐ ให้จัดตั้งองค์กรหรือเครือข่ายในชุมชน ควรเพิ่มหลักสูตรสายอาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควรประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับครูสอนศาสนา ควรสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน รัฐควรสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน อย่างทั่วถึง รัฐควรจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือในชุมชนทุกชุมชน รัฐควรยอมรับวัฒนธรรมของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงหลักการของศาสนาอย่างถูกต้อง

อภิปรายผล

ผลการศึกษามหาวิทยาลัยครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทครูสอนศาสนา ปรากฏว่า ครูสอนศาสนา มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยปรากฏออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูสอนศาสนา ยังคงมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโรงเรียนกับชุมชนยังมีความสัมพันธ์กัน แม้ว่าในปัจจุบันเหตุการณ์จะยังไม่สงบ แต่คนในชุมชนยังต้องพึ่งพาอาศัยครูสอนศาสนาและโรงเรียนในหลายๆ ด้านด้วยกัน โดยเฉพาะบทบาทด้านการศึกษา เพราะศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะการศึกษาหาความรู้เป็นหน้าที่หลักของมุสลิมทุกคน และเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะต้องส่งบุตรหลานได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งเป็นบทบาทบัญญัติของศาสนาที่ถูกกำหนดไว้ในศาสนาอิสลาม ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม และหน้าที่ของคนที่มีความรู้จะต้องเผยแพร่ความรู้ให้คนทั่วไปได้รับรู้ ดังนั้น ครูในฐานะผู้ที่มีภูมิความรู้จะต้องทำหน้าที่สืบทอดจากท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ในการเผยแพร่ศาสนาและ ความรู้ต่อไป แต่เนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง เป็นต้น ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง จึงอาจทำให้บทบาทครูในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง จึงอาจทำให้บทบาทครูในการพัฒนาชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาฮูดีน อูสมาน และคณะ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสต่อการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านการส่งเสริม อาชีพ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ปิฎกริษฐ์ (2532 : 7) ที่กล่าวว่า

พระสงฆ์มีบทบาทต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน กับงานวิจัยของ สุพร จุลทอง (2540:66) ที่กล่าวว่าพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทใน การพัฒนา สังคมอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ บุญเอื้อ เหล่าชัย (2538 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ครูประถมศึกษา มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งครูสอนศาสนา มีบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลางและบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับสูง

ผลปรากฏเช่นนี้ จึงส่งผลให้ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง มีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงของครูสอน ศาสนาในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นครูที่เน้นด้านการสอนวิชาศาสนา โดยที่ไม่ได้ตระหนักในด้านอื่น ๆ มากนัก รวมทั้งยังมีปัจจัย หรือข้อจำกัดหลายประการ เช่น ปัจจัยทางการเมืองและความมั่นคง ซึ่งครูสอนศาสนาเป็นผู้ที่ถูกจับตามองโดยภาครัฐว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในเหตุการณ์ความ ไม่สงบในภาคใต้ ปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างยังมีการแบ่งสายงานออกจากกันระหว่างนักพัฒนากับครูสอนศาสนา ปัจจัยทางด้านนโยบายทางภาครัฐต่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ปัจจัยทางด้านสถานภาพของครูสอนศาสนาต่องานการพัฒนาชุมชน ปัจจัยทางด้านสภาพเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานที่รับผิดชอบในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียน ครู ชุมชน และภาครัฐ หรือข้อจำกัดด้านบุคลากร ขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อจำกัดทางด้านโอกาสและเวลา ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่ได้ทุ่มเทในด้านการสอนในโรงเรียน จึงไม่มีเวลาที่จะลงพื้นที่เข้าสู่ชุมชน ข้อจำกัดด้านงบประมาณภาครัฐ ข้อจำกัดด้านการยอมรับจากภาครัฐ ครูสอนศาสนาส่วนใหญ่จบการศึกษาจากต่างประเทศและไม่ได้อยู่ในระบบราชการหรือพนักงานของรัฐ ฯลฯ

การที่ครูสอนศาสนา มีบทบาทด้านการศึกษามากกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในการเน้นวิชาการที่ถูกต้องตามศาสนาอิสลามมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าครูสอนศาสนาส่วนใหญ่จบการศึกษาด้านศาสนาเป็นหลักจึงทำให้มีบทบาทด้านการศึกษาทางศาสนามากกว่า เมื่อพิจารณาบทบาท ของครูสอนศาสนาในภาพรวมในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลางผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้จะเห็นได้ว่าครูสอนศาสนา มีบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังแตกต่างกัน และในทุก ๆ ด้านต่างก็มีบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจ เป็นผลมาจากการที่ครูสอนศาสนาเน้นในด้านการเรียนการสอนมากกว่าการออกสู่ชุมชน เนื่องจากมีข้อจำกัด หลายประการ เช่น เหตุการณ์ความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขาดแคลนบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการบริหาร จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างเป็นต้น ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง มีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาท ที่คาดหวังในการพัฒนาแตกต่างกัน และมีบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริงทุกด้าน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนามีความคาดหวังต่อบทบาทของครูสอนศาสนา ทั้งห้าด้านอยู่ในระดับสูง และหนึ่งด้านอยู่ในระดับสูงมาก ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่า ครูสอนศาสนามีความรู้ ความเข้าใจต่อวิถีชีวิตของชุมชนทั้งทางด้านประเพณีวัฒนธรรมและภาษา ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนามีความคาดหวังต่อบทบาทของครูสอนศาสนาอยู่ในระดับสูง อย่างน้อยที่สุดมีความคาดหวัง ให้ครูสอนศาสนา มีบทบาทเป็น

ไปตาม ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างที่รัฐบาลไทยได้กำหนดไว้ใน แผนยุทธศาสตร์ พัฒนากลุ่มจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา (พ.ศ. 2547 – 2550) ซึ่งเป็นการปรับฐานความคิดหรือกระบวนทัศน์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในชุมชน รวมทั้งการขยายโอกาส การพัฒนาทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอาชีพ รายได้ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา จังหวัดชายแดน ภาคใต้ตอนล่างมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูสอนศาสนา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างน่าจะเป็นไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพให้มากขึ้น ควรบรรจุหลักสูตรด้านวิชาชีพ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควรเปิดโอกาสให้ครูสอนศาสนามีส่วนร่วมในด้านการพัฒนา ควรดึง ครูเข้าสู่ระบบทางราชการเพื่อสะดวกในการควบคุมดูแลจากภาครัฐ เพื่อประโยชน์ของตัวเอง และควรมี ศูนย์อบรม สัมมนาด้านวิชาชีพ สำหรับครู เพื่อสร้างครูสอนศาสนาเป็นครุมีอาชีพ ครูควรมีบทบาทด้านการ ส่งเสริมอาชีพ และด้านเศรษฐกิจให้มากขึ้นผู้บริหาร โรงเรียนควรเปิดโอกาส ให้ครูได้มีส่วนร่วมในบทบาท การส่งเสริมอาชีพและด้านเศรษฐกิจให้มากกว่าเดิม รัฐควรสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเพื่อ พัฒนาอาชีพ ควรจัดตั้งศูนย์อบรมเพื่อพัฒนาอาชีพในชุมชน และควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานหรือสำนัก ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย บทบาทครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างในลักษณะเชิงคุณภาพ
2. ควรมีการศึกษาวิจัย บทบาทครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ในภาคอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบ
3. ควรศึกษาบทบาทของครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และครูสอนวิชาสามัญ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต่อการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง เพื่อที่จะได้รู้ข้อมูลนำมาเปรียบเทียบกัน
4. ควรศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่เดียวกัน แต่อาจจะเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เช่น อาจจะศึกษาจากประชาชนทั่วไป กลุ่มนักเรียนนักศึกษาผู้ปกครอง และข้าราชการเป็นต้น
5. ควรมีการวิจัยถึงองค์ประกอบของความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรกำหนดนโยบายการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติได้จริง
2. ให้ครูสอนศาสนาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

3. การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างควรคำนึงถึงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ.(2550). ความรุนแรงในประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์บาดแผล จังหวัดชายแดนภาคใต้. (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2550. จาก <http://www.pattanitoday.com/html/index.php>.
- ดาญดิน อุสมาน และคณะ.(2543). บทบาทของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ต่อการพัฒนาชนบท. รายงานการวิจัยสำนักงานวิชาการและบริการชุมชนวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- นางเยาว์ ปิฎกรัษต์.(2532). บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเอื้อ เหล่าชัย. (2538). บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย มหาสารคาม
- เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน.(2547). บทสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์สากลความเป็นไปใน อุษาคเนย์สิ่งที่เกิดขึ้น ในสังคมไทย. วารสารฟ้าเดียวกัน 2 (3) 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(ม.ป.ป.) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุพร จุลทอง. (2540). บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ
- อารง สุทธศาสน์. (2524). อิทธิพลด้านศาสนาและสังคมในปัญหาสี่จังหวัดภาคใต้. วารสารการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 กุมภาพันธ์-มีนาคม กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อิมรอม มะลูดีม. (2538). วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มมุสลิม ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิสลามิกอะเคเดมี.